

Posudek na bakalářskou diplomovou práci Kateřiny Lapáčkové Strategie ochrany izolovaných populací užovky stromové (*Zamenis longissimus*) v Evropě

Na čtení bakalářské práce o užovce stromové jsem se těšil. Je to had charismatický, velký, a veskrze sympatický. K jeho ochraně aktivně přistupují dokonce i čeští ochranáři, jde o jeden z mála organizmů, pro něž se u nás podařilo nejen vypracovat, ale také přes MŽP protlačit a rozběhnout záchranný program. Práce je zjevně rešeršní, má i s přílohami 38 stran. Na pěti úvodních stranách se Kateřina věnuje užovce stromové (US) ze všech stran, pak na se na šestnácti stranách věnuje jejím izolovaným populacím v Čechách, Polsku a Německu, jejich historii a především strategiím a metodám ochrany. Na jedné straně pak hovoří o testované metodice a na jedena a půl strany vydají diskuse i obsah. V přílohách najdeme množství informativních map a fotografií.

Orientaci v textu neusnadňuje členění do ca 40 kapitol a podkapitol. Práce obsahuje obvyklých pár překlepů, občasných neshod podmětu s přísudkem a místy stylisticky mírně těžkopádných pasáží. Úroveň jednotlivých částí textu proměnlivá, někde autorka píše jasně a věcně, jinde – zejména např. v kap. 4.3.3.2. - text působí jako nezpracovaný překlad cizího textu. Autorka nikterak nekomentuje zjevné protimlvy v jednotlivých ZP (např. po formulaci „Díky poměrně širokým nárokům... není ochrana speciálních a extrémních biotopů nutná“ následuje několik odstavců o realizovaných ochranných opatřeních, které formulaci zcela popírají. Někde se píše, a je ponecháno zcela bez komentáře, že lesy by „měly být ponechány přírodní dynamice“, jakkoli jinde v textu se počítá s odstraňováním dřevin a za jednu z hlavních příčin ohrožení US je označena sukcese. Ale to je klasická schizofrenie středoevropské ochrany přírody a těžko vyčítat bakalantce, že ji neodhalila. Nejasností je více, například v diskusi autorka zmiňuje, že pouze v ČR je na lokalitě US pečováno také o doupné stromy, jinde se však o podobném managementu nehovoří. U přeřazení US z rodu *Elaphe* do r. *Zamenis* cituje záchranný program (Zavadil et al. 2008), kde se nic podobného jistě neřeší.

Rešeršní diplomka se poměrně těžko hodnotí, proto jsem se podíval, jaké si autorka v úvodu klade cíle a jak se jí daří tyto naplňovat.

Cíle:

1/ zpracovat literární rešerši a srovnat strategie ochrany užovky stromové v ČR, Německu a Polsku.

Autorka poctivě excerpovala dostupné zdroje. Text bohužel působí jako soubor faktů a myšlenek převzatých z materiálů ke každé ze zájmových populací, čtenář se nedočká syntézy případně kritického zhodnocení překládaných údajů. Ke srovnání ochranných opatření se Kateřina sice dostává v diskusi, která je sice poměrně pěkně napsaná, ale poněkud strohá.

2/ Zjistit současný stav naplňování strategických dokumentů (záchranné programy....) a problematiku realizace

Čtenář se opět dočká vyjmenování opatření přijatých v jednotlivých státech, nikoli ale syntézy a nějakého souhrnného zhodnocení nebo alespoň porovnání realizovaných opatření se záměry.

3/ Naplánovat a ověřit metodiku budoucí diplomové práce na téma „Význam silničních propustků pro užovku stromovou v Poohří“

Od června do září umístila Kateřina jednu termokameru do propustku, žádný had jím za sledovanou dobu neprolezl. To je samozřejmě smůla, nicméně ikdyby prolezl, celkem nic by to neznamenalo. Z textu není zřejmé, jakým způsobem plánuje Kateřina v práci pokračovat, kolik propustků a proč hodlá sledovat. Není zřejmá návaznost na existující projekty, které tuto otázku přímo řešily přímo na místě (viz čl. v čas. Živa – Kudy chodí hadi). Krom využití termokamery v propustcích tak není jasné, co a proč vlastně plánuje Kateřina v diplomové práci zkoumat.

Cíle práce se tedy podařilo naplnit jen částečně. Na druhou stranu autorka až na drobnosti poctivě pracuje s literaturou, vypracování práce zjevně věnovala dost času. Je zjevné také zaujetí autorky pro věc. Mohla ale výrazně „přitlačit“ v syntéze a propojení jednotlivých předkládaných informací.

Práci doporučuji k obhajobě.

Mám následující otázky:

1/ Jako klasické stanoviště bývají v literatuře i v textu bakalářské práce uváděny pařezy, jako nevhodný biotop naopak vysoký, zapojený les. Expanzí dřevinné vegetace přichází užovka stromová o stanoviště a je vytlačována na obskurní stanoviště typu náspů silnic. Výmladkové hospodaření v lesích obklopujících lokality je nástrojem, jak vytvořit dostatek dutin (vznikají v ořezávaných pařezech) a zároveň držet les prosvětlený a pro US vhodný. Přesto se v našem záchranném programu, a zřejmě ani v jiných materiálech (snad s výjimkou Polska?) návrat k pařezinám nevyskytuje. Dle mého názoru tak ochránářské strategie ochrany US opomíjejí jeden z hlavních nástrojů, jak podstatně rozšířit životní prostor izolovaných populací US. Jak se autorka na tuto problematiku dívá?

2/ Populace US v polských Bieszczadech obývá údolí přímo sousedící s údolími ve slovenských Bukovských vrších, která užovka stromová běžně obývá. Polská populace tak dle mého názoru navazuje na kontinuální rozšíření US na Slovensku. Nebo jde skutečně o izolovanou populaci a proč?

3/ V diskusi autorka píše, že problémy české populaci US přinášejí změny krajiny, která je „otevřenější a také více zemědělsky využívaná“. To druhé je jistě pravda na většině území ČR. Nicméně přiložené historické a současné letecké snímky (Příloha č. 1c,d) ukazují, že krajina kolem Stráže nad Ohří byla v minulosti využívána mnohem intenzivněji (z většiny polí jsou dnes pastviny nebo louky). A stejně jako jinde v ČR došlo ke značné expanzi dřevin. Jak se tedy vlastně změnila krajina v okolí Stráže a jaký vliv na US mohly mít tyto změny?

V Českých Budějovicích, 25.5.2012

Lukáš Čížek

